

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کتابچه دارویی بیمارستان شهید رجایی

کد شناسائی: MM.BO.۰۱

گردآورنده: دکتر مرجان پورهادی

پاییز ۱۴۰۲

فهرست مطالب

۳	..... ترالی احیا و داروهای حیاتی
۳	..... داروهای ضروری و استوک ضروری
۴	..... آنتی‌دوت‌ها:
۵	..... نکات مهم در خصوص داروهای ترالی و استوک ضروری:
۶	..... داروهای ستاره دار
۷	..... داروهای با هشدار بالا
۸	..... داروهای دارای اسامی و یا اشکال مشابه
۹	..... داروهای با هشدار بالا که دارای اسامی و یا اشکال مشابه
۱۰	..... داروهای یخچالی
۱۱	..... فراخوان دارو و تجهیزات مصرفی پزشکی
۱۱	..... گزارش عوارض / واکنش و خطاهای دارویی گزارش
۱۲	..... داروهای مولتیپل دوز
۱۳	..... فرمولاری دارویی بیمارستان
۱۷	..... ضمیمه‌ها

ترالی احیا و داروهای حیاتی

ترالی احیا:

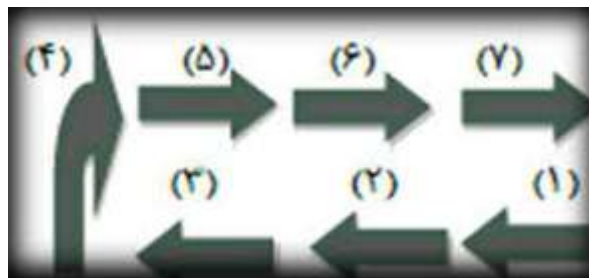
عبارت است از کمد متحرک دارو و تجهیزات احیا به رنگ قرمز با ۵ کشو در ابعاد متفاوت که ۲ کشو اول آن مطابق استاندارد، شلف بندی می‌باشد. ترالی احیا حاوی داروهای حیات بخش و تجهیزات مورد استفاده در عملیات احیای قلبی ریوی (CPR) است.

داروهای حیات بخش:

داروهایی که وجود آنها در ترالی احیا اورژانس و بخش تمامی مراکز درمانی دولتی و غیردولتی، ضروری و غیر قابل حذف بوده و عدم وجود آنها موجب آسیب پایدار و تهدید حیات بیمار می‌گردد.

نکات:

✓ نحوه چیدمان داروهای ترالی در کشوی اول و دوم از راست به چپ، جلو به عقب و به ترتیب شماره‌های مندرج در لیست حاضر و به صورت مارپیچی می‌باشد.

تصویر شماره ۱: نحوه چیدمان دارو در ترالی احیا

- ✓ هرگونه قفل یا پلمپ کردن ترالی احیا که موجب تاخیر در انجام عملیات احیای بیماران گردد، ممنوع می‌باشد.
- ✓ جا نمایی ملحقات ترالی احیا (شامل مانیتور، دفیبریلاتور پالس اکسیمترو ساکشن) با شرط رعایت زمان دسترسی حداکثر یک دقیقه بر عهده مرکز درمانی می‌باشد.

داروهای ضروری و استوک ضروری

قفسه داروهای ضروری:

عبارت است از قفسه‌ای که در بخش یا اورژانس موجود است و حاوی داروهای ضروری و در صورت لزوم داروهای ترجیحی بخش می‌باشد.

داروهای ضروری:

داروهایی که وجود آنها در قفسه دارویی بخش اورژانس تمامی مراکز درمانی دولتی و غیردولتی اجباری است و امکان حذف و یا کم کردن تعداد هیچ کدام از آنها وجود ندارد.

آنتی دوت‌ها:

آنتی دوت‌های ضروری:

آنتی دوت‌هایی که در بیماران مسمومیت در اورژانس و بخش‌های استفاده می‌شوند آنتی دوت‌های ضروری باید مطابق با تعداد ذکر شده در لیست داروهای ضروری قفسه دارویی اورژانس یا بخش، در بخش اورژانس موجود باشد. در جدول زیر برخی از آنتی دوت‌های موجود در بیمارستان به همراه کاربرد و نحوه مصرف آورده شده است:

جدول شماره یک: لیست آنتی دوت‌های اورژانس به همراه کاربرد و دوز مورد نیاز

ردیف	آنتی دوت	موارد مصرف	دوز آنتی دوت
۱	شارکول فعال	✓ جذب برای داروها و سموم و مواد شیمیایی	خوراکی: ۱۰۰g-۳۰ (۱-۲g/Kg) سوسپانسیون آماده شده در آب
۲	آتروپین سولفات	✓ مسمومیت با مهارکننده های کولین استراز (فیزوستیگمین، نئوستیگمین و پیریدوستیگمین، پیلوکارپین، سموم ارگانوفسفره و کارباماتها) ✓ مسمومیت با بتابلوکرها، بلوکهای کانال کلسیم، دیگوکسین، کلونیدین و قارچها با اثر موسکارینی (مسمومیت هایی که سبب برادیکاردی میشود). ✓ مسمومیت با گازهای جنگی عصبی (تابون، سارین، سومان، وی ایکس) در برادیکاردی سینوسی و آسم ✓ استفاده در انتوباسیون	تزریق وریدی: بزرگسالان= در ابتدا ۲-۴mg و سپس ۲mg هر ۲۰-۳۰ دقیقه کودکان= در ابتدا ۱mg و سپس ۰.۵-۱mg هر ۲۰-۳۰ دقیقه
۳	کلسیم گلوکونات	✓ مسمومیت با بلوکهای کانال کلسیم (وراپامیل، دیلتیازم، نیفدیپین، آملودیپین) ✓ مسمومیت با فلوتوراید، اتیلن گلیکول، فسفات سدیم، ایندرال، منیزیم سولفات، پتاسیم یدید، پتاسیم کلراید ✓ سوختگی های ناشی از اسید هیدروفلوئوریک ✓ گزیدگی عنکبوت بیوه سیاه ✓ هیپر مگنزی، هیپر کالمی، هیپو کلسمی	تزریق آهسته وریدی (در مسمومیت منیزیم سولفات و پتاسیم کلراید): ۱-۲g یا ۱mg/Kg از محلول ۱۰٪ تزریق زیرپوستی با نیدل ظریف: به ازای هر ۱cm ^۲ ناحیه تماس ۰.۵ml از محلول ۱۰٪ تزریق وریدی (در گزیدگی عنکبوت بیوه سیاه): با سرعت حداکثر ۲۰۰mg/min در بزرگسالان ۰.۵-۲، در کودکان ۵۰۰-۲۰۰mg و در نوزادان حداکثر ۲۰۰mg
۴	آمیل نیتريت و نیتريت سدیم و تیوسولفات سدیم	✓ مسمومیت با سیانید	
۵	دکستروز ۲۰٪ و ۵۰٪	✓ هایپوگلیسمی	۵۰ ml
۶	نالوکسان	✓ مسمومیت با نارکوتیکها (اپیوئیدها یا داروهای مخدر: پتیدین، مورفین، کدئین و هروئین و...)، کلونیدین و ایمیدازولین ✓ اختلال هوشیاری بدون علت شناخته شده	تزریق وریدی: ۲-۴mg یکجا و در صورت عدم پاسخ تکرار دوز تا حداکثر ۱۰mg اگر با مجموع ۱۰mg پاسخ مشاهده نشد، علت مسمومیت احتمالا اپیوئید نیست.

۷	ویتامین K-۱۰	√ مسمومیت با وارفارین و کومارین تزریق عضلانی یا وریدی (مسمومیت های شدید): بزرگسالان = ۱۰ mg کودکان = ۱-۵ mg خون کاملا تازه (در خونریزی های خطرناک): بزرگسالان = ۲۵۰-۵۰۰ ml کودکان = ۵-۱۰ mg/ml
۸	N-استیل سیستین	مسمومیت با استامینوفن انفوزیون وریدی: ابتدا ۱۵۰ mg/Kg در ۲۰۰ ml دکستروز ۵٪ طی ۱۵ دقیقه سپس ۵۰ mg/Kg در ۵۰ ml دکستروز ۵٪ طی ۴ ساعت و در نهایت ۱۰۰ mg/ml در ۱۰۰۰ ml دکستروز ۵٪ طی ۱۶ ساعت خوراکی: ۱۴۰ mg/Kg محلول ۵٪ رقیق شده و تک دوز نگهدارنده ۷۰ mg/Kg هر ۴ ساعت تا ۱۷ بار تکرار
۹	بیکربنات سدیم	√ مسمومیت با ضد افسردگی های سه حلقه ای (ایمی پرامین، آمی تریپتیلین، نورتریپتیلین، کلومیپرامین، تری میپرامین، دوکسپین) √ مسمومیت با فنوتیازین ها، کینیدین، آمانتادین، پروکائین آمید، سالیسیلات ها، پریمیدون، تیوپنتال، فنوباریتال (باربیتورات ها) √ مسمومیت با سموم نباتی، پروپوکسیفن، کوکائین، کلروفنوکسی(علفکش)، گاز کلر، فسژن، هیدروژن کلراید √ مسمومیت با متانول، اتیلن گلیکول، سیانید، کلر پروپامید، فسفید آلومینیوم (قرص برنج) √ مسمومیت با استریکنین، نفتالین، آرسین، کلسیم گلوکونات √ در رابدومیولیز، هیپر کالمی، هیپر کلسمی، همولیز
۱۰	پیریدوکسین	مسمومیت با ایزونیازید، اتیلن گلیکول ۲ ml ، ۵۰ mg/ml

نکات مهم در خصوص داروهای ترالی و استوک ضروری:

- ✓ ترالی احیا و قفسه داروهای ضروری و آنتی دوت های اورژانس مطابق با آخرین ویرایش ابلاغی وزارت بهداشت در بیمارستان موجود هست و لازم است کلیه پرسنل بیمارستان از آن اطلاع داشته باشند و همچنین لازم است از تغییرات ترالی اورژانس ویرایش جدید با ویرایش قبلی اطلاع داشته باشند. در ضمن ترالی احیا و استوک دارویی و آنتی دوت های بخش ها متناسب با نیازهای بخش پس از تصویب در کمیته دارو درمان به بخش ها ابلاغ می شود و لازم است کلیه پرسنل درمانی بخش ها از آن اطلاع داشته باشند.
- ✓ داروهای استفاده شده از استوک ضروری برای بیمار باید به نام بیمار درخواست شده و جایگزین شوند و داروهای تاریخ گذشته یا تاریخ نزدیک باید در استوک دارویی هر بخش درخواست داده شود.
- ✓ الصاق لیست داروها در تمامی محل های نگهداری داروها (ترالی احیا، یخچال دارویی، قفسه دارویی و ...) ضروری است.

- ✓ الصاق فرم مربوط به کنترل و ثبت تاریخ انقضای داروهای بخش اورژانس، در مجاورت محل نگهداری داروها (ترالی احیا، یخچال دارویی، قفسه دارویی و...)، ضروری است.
- ✓ به منظور پیشگیری از تزریق اشتباه داروهای با اشکال مشابه و هشدار بالا، باید نشانه گذاری (labeling) مناسب برای داروهای مذکور در داروخانه مرکزی بیمارستان انجام و در زمان تحویل دارو به بخش توسط پرسنل پرستاری بخش اورژانس مجدداً بررسی شوند.
- ✓ تعداد داروهای موجود و تاریخ انقضاء مشخص و در ابتدا هر شیفتم چک شود. داروهایی با کمتر از ۳ ماه تاریخ انقضا نباید در ترالی موجود باشد و همچنین به هیچ عنوان داروی تاریخ گذشته در ترالی و استوک و در هیچ جای بخش مگر نقاط مشخص شده توسط مسئول بخش یا سطل سفید موجود نباشد. در صورتی که دارو به علت نبودن در بازار دارویی در ترالی، استوک و آنتی‌دوت‌ها موجود نیست یا تاریخ کمتر از سه ماه در ترالی موجود است مستندات مربوطه باید در بخش موجود باشد.
- ✓ جهت مشاهده لیست داروهای ترالی و استوک دارویی و آنتی‌دوت‌های اورژانس و بخش‌های درمانی و همچنین تغییرات ایجاد شده به قسمت زیر مراجعه شود:

مدیریت دارویی/۱۴۰۲/اعتباربخشی/rajaee/Network

داروهای ستاره دار

منظور از داروهای ستاره‌دار یعنی داروهایی که نیاز به استفاده از مانیتورینگ قلبی هنگام تجویز دارند که در جدول زیر آورده شده است. داروهای ستاره‌دار در لیست داروهای ترالی و استوک و آنتی‌دوت‌ها با علامت ستاره مشخص شده است. جدول زیر مطابق با آخرین ویرایش داروهای اورژانس یعنی ویرایش ۸ تهیه شده است.

جدول ۲: لیست داروهای ستاره‌دار بیمارستان

ردیف نام	ردیف نام	ردیف نام	ردیف نام	ردیف نام	ردیف نام
۱	آمیپول اپی‌نفرین	۶	آمیپول نیتروگلیسرین	۱۱	آمیپول لابتالول
۲	آمیپول آتروپین	۷	آمیپول دوپامین	۱۲	آمیپول میدازولام
۳	آمیپول آمبودارون	۸	آمیپول دوبوتامین	۱۳	آمیپول فنوباریتال
۴	آمیپول لیدوکائین	۹	آمیپول وراپامیل	۱۴	آمیپول هالوپریدول*
۵	آمیپول آدنوزین	۱۰	آمیپول دیگوکسین	۱۵	آمیپول کلسیم گلوکونات
				۱۶	آمیپول نوراپی‌نفرین
				۱۷	ویال سولفات منیزیم
				۱۸	سدیم بی‌کربنات
				۱۹	پتاسیم کلراید
				۲۰	آمیپول پروپرانولول

نکته: مانیتورینگ قلبی بیمار در داروی هالوپریدول، صرفاً در شیوه تجویز وریدی (IV) الزام است.

داروهای با هشدار بالا

داروهای هشدار بالا (high-Alert) شامل آن دسته از فرآورده‌های دارویی می‌باشند که بروز اشتباه در مصرف آنها با خطر بالایی از ایجاد آسیب‌های جدی حتی مرگ بیماران همراه می‌باشد. اگرچه ممکن است شیوع اشتباه داروپزشکی (Medication error)، ناشی از مصرف دارو با هشدار بالا بیشتر از سایر داروها نباشد، بروز اشتباه پزشکی با این گروه از داروها نسبت به سایر فرآورده‌های دارویی با عوارض شدیدتری همراه خواهد بود. منظور از اشتباه دارو پزشکی (medication error)، هر گونه رویداد قابل پیشگیری می‌باشد که ممکن است باعث یا منجر به استفاده نادرست فرآورده دارویی یا ایجاد اثرات زیان‌آور در بیمار شود.

رعایت نکات زیر برای داروهای هشدار بالا لازم و ضروری است:

- دسترسی به داروهای هشدار بالا باید محدود باشد.
- کارکنان بالینی به اطلاعات دارویی داروهای هشدار بالا مانند اشکال دارویی، دوزها، طریقه آماده‌سازی، راه‌های تجویز، زمان دارو، عوارض، تداخلات، پایش، هشدارهای دارویی دسترسی داشته باشند.
- در هنگام نسخه‌نویسی، نسخه پیچی و دادن دارو به بیمار، هفت قانون دارو (7Rs) رعایت شود: داروی صحیح، راه صحیح، زمان صحیح، دوز صحیح و بیمار صحیح، مستند سازی صحیح و حق کارکنان، بیمار یا مراقبین بیمار در ارتباط با سؤال در مورد دستور دارویی داده شده.
- ویال پتاسیم کلراید دور از سایر داروها و در جایگاه مجزا نگهداری شود. که به علت اهمیت جداسازی ایمن ویال پتاسیم این ویال در بخش‌ها موجود نمی‌باشد و صرفاً در کمدهی مجزا در بخش اورژانس موجود می‌باشد.
- در تجویز داروهای با هشدار بالا به صورت شفاهی یا تلفنی بر اساس چک لیست دوست‌دار ایمنی صدور دستور داروهای پرخطر به طور شفاهی و هم‌چنین دستور تلفنی به هیچ‌عنوان انجام نشود. مگر در شرایط احیاء بیمار.
- نسخه‌نویسی داروهای با هشدار بالا توسط پزشک متخصص و بالاتر انجام شود.
- خوانا بودن دستورات و نسخ دارویی و متون نوشته شده توسط کارکنان بالینی مانند نوشتن نسخ یا دستورات دارویی پزشک و نیز انتقال نسخه برداری دستورات دارویی از پرونده به کاردکس / سامانه اطلاعات بیمارستان بسیار حائز اهمیت است.
- بر روی وسایل مورد استفاده برای تزریق داروهای پرخطر مانند میکروست برچسب قرمز رنگ، حاوی نام دارو با فونت مناسب الصاق گردد. در وسایل فوق جریان دارویی با هشدار بالا هرگز ناپیستی در حالت آزاد (free mode) قرار بگیرد.
- در صورت استفاده از پمپ‌های هوشمند سرعت و غلظت - داروی تجویزی را به دقت تنظیم نمائید.
- تجویز و آماده‌سازی داروهای با هشدار بالا توسط دو نفر از کادر حرفه‌ای و به صورت مستقل از یکدیگر انجام شود.
- گزارش پرستاری را دوگانه تایید و امضا نمائید.
- آموزش‌های لازم به بیماران در خصوص ملاحظات و مخاطرات مصرف داروهای با هشدار بالا و لزوم توجه به دستورات پزشکی ارائه شود.
- در هنگام تجویز انسولین کلمه (واحد) را خوانا و درشت در انتهای میزان داروی تجویزی بنویسید.
- ویال انسولین باز شده تاریخ انقضا به حدوداً ۲۸ روز دارند. لیکن ثبت و درج تاریخ بازکردن ویال بر روی ویال انسولین و توجه به تاریخ انقضا آن از نکات بسیار الزامی است.
- مخدرها در قفسه جداگانه قفل دار با دسترسی کارکنان مسئول نگهداری گردد. تحویل و تحول آن در شیفت انجام شود.
- جهت مشاهده لیست داروهای هشدار بالا به قسمت زیر مراجعه شود:

برچسب گذاری داروهای با هشدار بالا به شرح ذیل انجام خواهد شد:

۱) برچسب قرمز رنگ می‌بایست بر روی جعبه / قفسه / کشو / سبد و یا هر گونه مخزن نگهداری داروهای با هشدار بالا مطابق با جدول داروهای هشدار بالا، در قفسه‌های داروخانه، ترالی اورژانس و اتاق درمان در اورژانس، بخش‌ها و واحدهای بیمارستانی، الصاق شود.

۲) بر روی برچسب قرمز رنگ جعبه نگهداری، نام دارو همراه با قدرت دارویی آن فرآورده با فونت متناسب با اندازه مخزن به نحوی که از دور قابل خواندن باشد، به رنگ مشکی و زبان فارسی درج شود.

ضوابط برچسب گذاری برای ۱۲ قلم داروی با هشدار بالا (جدول ۱۲ قلم هشدار بالا) که مشمول الصاق برچسب گذاری بر روی هر آمپول یا ویال فرآورده تزریقی می‌باشند:

۱) برای این ۱۲ داروی تزریقی، ضروری است علاوه بر رعایت موارد مندرج در بند (الف) این بخشنامه، الصاق برچسب هشدار بر روی هر آمپول یا ویال، در اورژانس، بخش‌ها و واحدهای بیمارستانی، به طور جداگانه منطبق با ضوابط ذیل انجام پذیرد.

۲) نحوه برچسب گذاری و اندازه برچسب بر روی این داروها باید به صورتی باشد که مشخصات مندرج بر روی آمپول و یا ویال را نپوشاند و باعث مخدوش و ناخوانا شدن هیچ یک از مندرجات روی فرآورده نشود.

۳) برچسب هشدار داروهای مذکور، می‌بایست به رنگ قرمز و فاقد هر گونه نوشته، از قبیل نام دارو و یا عبارت «داروی با هشدار بالا» و غیره باشد.

۴) برچسب نباید به سهولت از بدنه ویال و یا آمپول جدا شود و می‌بایست قابلیت چسبندگی مطلوبی داشته باشد.

جدول ۳: داروهای مشمول الصاق برچسب گذاری روی هر آمپول یا ویال فرآورده تزریقی می‌باشند.

ردیف	نام دارو	ردیف	نام دارو	ردیف	نام دارو
۱	کلرید پتاسیم	۵	هایپرسالین	۹	هپارین سدیم
۲	سولفات منیزیوم	۶	لیدوکائین	۱۰	رتپلاز
۳	بیکربنات سدیم	۷	آتروپین	۱۱	هالوپریدول
۴	گلوکونات کلسیم	۸	اپی نفرین	۱۲	پروپرانولول

۱۲ داروی فوق، دارای بیشترین عوارض جدی ناشی از اشتباه دارویشکی در بیمارستان‌های سراسر کشور هستند.

داروهای دارای اسامی و یا اشکال مشابه

تشابه داروها از چند منظر مطرح است. تشابه می‌تواند به لحاظ شباهت در بسته‌بندی دارویی باشد که از آن به عنوان شباهت ظاهری یا نمایی یاد می‌شود. وجه دیگر از تشابه، مشابهت در تلفظ یا نوشتار (تشابه اسمی) می‌باشد که کارکنان در دیدن دچار

اشتباه و خطای دیداری نام دارو می‌شوند. این تشابه غالباً می‌تواند شباهت تلفظی یا آوایی را به دنبال داشته باشد که منجر به خطای شنیداری در حین تبادل اطلاعات و دستورات دارویی به صورت شفاهی/تلفنی می‌شود.

✓ به منظور تأکید بر روی اختلاف اسامی داروهای با اسامی مشابه نسخه نویسی و نسخه برداری داروها به روش نگارش Tall Man Lettering (استفاده از حروف بزرگ در نوشتن برخی حروف) صورت پذیرد.

✓ **یادآوری:** در نوشتن داروهای مخدر باید کل نام دارو به انگلیسی و با حروف بزرگ نوشته شود.

✓ در هنگام نسخه نویسی و دادن دارو به بیمار ۷ قانون مرتبط به داروهای درست (داروی صحیح، راه صحیح، زمان صحیح، دوز صحیح و بیمار صحیح) اعمال گردد.

✓ در تجویز داروهای مشابه به صورت شفاهی یا تلفنی بر اساس چک لیست دوست‌دار ایمنی صدور دستور داروهای پرخطر به طور شفاهی و هم‌چنین دستور تلفنی به هیچ‌عنوان انجام نشود. مگر در شرایط احیاء بیمار.

✓ نصب یادآور داروها با اسامی مشابه در اتاق تریتمنت و آماده‌سازی داروها (لیست داروهای با اسامی یا اشکال مشابه بایستی منطبق بر داروهای موجود در بیمارستان باشد) و بدین منظور ضروری است که پس از تدارک دارویی و در فواصل دوره‌ای منظم بازنگری و به روز شود.

✓ آموزش‌های لازم و درست در خصوص داروهای مشابه مطابق سنجه‌ها به بیماران داده شود.

✓ جهت مشاهده لیست داروهای مشابه به قسمت زیر مراجعه شود:

مدیریت دارویی/۱۴۰۲/اعتباربخشی/rajaee/Network

برچسب گذاری داروهای مشابه به شرح ذیل انجام خواهد شد:

- (۱) برچسب زرد رنگ می‌بایست بر روی جعبه/ قفسه/ کشو/ سبد و یا هر گونه مخزن نگهداری کلیه داروهای مشابه در قفسه‌های داروخانه، ترالی اورژانس و اتاق درمان در اورژانس، بخش‌ها و واحدهای بیمارستانی، الصاق شود.
- (۲) بر روی برچسب زرد رنگ مخزن نگهداری، نام دارو همراه با قدرت دارویی آن فراورده با فونت متناسب با اندازه مخزن به نحوی که از دور قابل خواندن باشد، به رنگ مشکی و زبان فارسی درج شود.
- (۳) برای داروهای مشابه تزریقی، ضروری است الصاق برچسب بر روی هر آمپول یا ویال، در اورژانس، بخش‌ها و واحدهای بیمارستانی، به طور جداگانه منطبق با ضوابط ذیل انجام پذیرد.
- (۴) برچسب داروهای با اسامی و اشکال مشابه به رنگ زرد و فاقد هر گونه نوشته است و به نحوی بر روی ویال دارویی الصاق گردد که نام و مشخصات دارو قابل خواندن باشد.
- (۵) برچسب نباید به سهولت از بدنه ویال و یا آمپول جدا شود و می‌بایست قابلیت چسبندگی مطلوبی داشته باشد.
- (۶) کلیه برچسب‌گذاری به صورت دوگانه و دوره‌ای چک شود.

داروهای با هشدار بالا که دارای اسامی و یا اشکال مشابه

✓ به منظور تأکید بر روی اختلاف اسامی داروهای هشدار بالا با اسامی مشابه اسمی نسخه نویسی و نسخه برداری داروها به روش نگارش Tall Man Lettering (استفاده از حروف بزرگ در نوشتن برخی حروف) صورت پذیرد.

✓ در محل نگهداری در بخش در سبدهای قرمز رنگ گذارده شود.

✓ جهت مشاهده لیست داروهای هشدار بالای مشابه به قسمت زیر مراجعه شود:

مدیریت دارویی/۱۴۰۲/اعتباربخشی/rajaee/Network

برچسب گذاری داروهای مشابه هشدار بالا به شرح ذیل انجام خواهد شد:

- ۱) برچسب قرمز رنگ می‌بایست بر روی جعبه/ قفسه/ کشو/ سبد و یا هر گونه مخزن نگهداری داروها در قفسه‌های داروخانه، ترالی اورژانس و اتاق درمان در اورژانس، بخش‌ها و واحدهای بیمارستانی، الصاق شود.
- ۲) بر روی برچسب قرمز رنگ جعبه نگهداری، نام دارو همراه با قدرت دارویی آن فراورده با فونت ۴۸ متناسب با اندازه مخزن به نحوی که از دور قابل خواندن باشد، به رنگ مشکی و زبان فارسی درج شود.
- ۳) در خصوص برچسب‌گذاری بر روی هر ویال یا آمپول اولویت با هشداربالا بودن دارو است یعنی در صورتی که دارو در لیست داروهای هشدار بالا ۱۲ گانه قرار دارد برچسب قرمز بدون نام بر روی آمپول یا ویال زده می‌شود و در صورتی که در این فهرست قرار نداشت فاقد برچسب قرمز یا زرد بر روی ویال یا آمپول خواهد بود.

داروهای یخچالی

داروهایی که باید در دمای ۲-۸ درجه سانتیگراد نگهداری شوند. بدیهی است کنترل و ثبت دمای روزانه یخچال دارویی بخش اورژانس ضروری است.

- داروهای یخچالی ترالی و استوک ضروری باید در طبقه میانی یخچال نگهداری شوند.
- در صورت نگهداری دارو ترالی در یخچال، حتماً با فونت مشخصی (اندازه حداقل ۴۸) اشاره به وجود دارو در داخل یخچال (دارو یخچالی) در باکس دارویی شود.
- امکان نگهداری شیاف‌ها در دمای محیط هم وجود دارد اما با توجه به احتمال ذوب شیاف‌ها در اثر تغییرات دمای محیط، این داروها در لیست داروهای یخچالی قرار داده شده‌اند.
- نقل و انتقال داروهای یخچالی از داروخانه به بخش باید از طریق کول‌باکس انجام شود.
- امکان برگشت دارویی یخچالی از بخش به داروخانه وجود ندارد و تنها در شرایط خاص با تایید مسئول داروخانه به شرط رعایت زنجیره سرد و در کول‌باکس ممکن خواهد بود.
- جهت مشاهده لیست داروهای یخچالی به قسمت زیر مراجعه شود:

مدیریت دارویی/۱۴۰۲/اعتباربخشی/rajaee/Network

برچسب گذاری داروهای یخچالی به شرح ذیل انجام خواهد شد:

- ۱) داروهای یخچالی با برچسب آبی رنگ بر روی هر ویال یا بلیستر دارویی و جعبه دارویی مشخص شوند و به نحوی بر روی ویال دارویی الصاق گردد که نام و مشخصات دارو قابل خواندن باشد.
- ۲) برچسب نباید به سهولت از بدنه ویال و یا آمپول جدا شود و می‌بایست قابلیت چسبندگی مطلوبی داشته باشد.

نکته مهم

برچسب گذاری داروها در داروخانه با نظارت داروساز مسئول فنی داروخانه و اجرای آن توسط پرسنل تعیین شده از جانب وی انجام خواهد شد. نظارت بر برچسب گذاری این داروها در بخش‌های بیمارستانی به عهده سرپرستار و رئیس بخش و نحوه نگهداری و اجرای فرایندهای مذکور توسط ایشان و یا پرسنل تعیین شده از جانب آنها می‌باشد.

فراخوان دارو و تجهیزات مصرفی پزشکی

ریکال یا فراخوان دارو زمانی اعلام می‌شود که یک دارو به علت وجود نقص یا ضررهای بالقوه، از بازار جمع‌آوری می‌شود. گاهی تولید کننده دارو متوجه وجود مشکل شده و داوطلبانه فراخوان اعلام می‌کند. گاهی اوقات نیز سازمان غذا و دارو بعد از دریافت گزارش‌هایی مبنی بر وجود مشکلات در یک محصول، درخواست فراخوان می‌دهد.

وظیفه پرسنل درمانی بیمارستان در خصوص ریکال دارو و تجهیزاتی پزشکی شامل موارد زیر است:

- ۱) گزارش موارد مشکوک (مثلا مشاهده ذرات معلق در آمپول‌ها و ...) به مسئول داروخانه یا نماینده ADR
- ۲) در صورت ریکال دارو یا تجهیزات مصرفی جمع‌آوری از بخش و تحویل به داروخانه جهت انجام سایر مراحل جهت مطالعه دقیق‌تر روش اجرایی به قسمت زیر مراجعه شود:

مدیریت دارویی/۱۴۰۲/اعتباربخشی/Network /rajaee/

گزارش عوارض / واکنش و خطاهای دارویی گزارش

مفهوم ADR یا واکنش‌های ناخواسته‌های دارویی عبارت است از هرگونه پاسخ ناخواسته و زیان‌آور که به دنبال مصرف مقادیر معمول دارو جهت تشخیص، پیشگیری، درمان و یا تغییر عملکرد فیزیولوژیکی اتفاق می‌افتد. یعنی علی‌رغم رعایت داروی صحیح با دوز صحیح، به بیمار صحیح، از راه صحیح، در زمان صحیح با واکنش ناخواسته در بیمار مواجه شویم. این امر با خطاهای دارویی دو مقوله مستقل و متفاوت هستند. خطای دارویی به هرگونه رویداد قابل پیشگیری که ممکن است باعث یا منجر به مصرف نامناسب فرآورده دارویی یا ایجاد اثرات زیان‌آور در بیمار گردد. کاربرد واکنش‌های ناخواسته دارویی در ارزیابی کشوری و تصمیم در خصوص حذف/ریکال نمودن دارو است.

موارد مشمول گزارش‌دهی ADR :

کلیه خطاهای دارویی، شباهت دارویی، عوارض ترانسفوزیون خون، وجود ذرات معلق در داروهای محلول و یا هرگونه تغییر شکل یا رنگ غیر عادی در دارو، عوارض غیر عادی دارویی و ...

نحوه گزارش‌دهی ADR:

- تکمیل فرم زرد
- گزارش از طریق سایت معاونت غذا و دارو <https://adr.ttac.ir>

وظیفه پرسنل درمانی بیمارستان در خصوص عوارض و یا خطاهای دارویی:

در صورت مشاهده هر گونه خطای دارویی به صورت الکترونیک یا تکمیل فرم گزارش خطا و خطر به کارشناس هماهنگ کننده ایمنی بیمار اطلاع رسانی گردد.

در صورت مشاهده عارضه دارویی فرم زرد ADR را پر نموده و به رابط ADR بیمارستان تحویل دهند.

✓ رابط ADR بیمارستان: داروساز بیمارستان

گزارشات در نهایت توسط معاونت غذا و دارو بررسی و در دو دسته آموزش ارائه می گردد:

۱-اطلاعیه‌های ADR

۲-راهکارهای پیشگیری از خطا در مسیر زیر قرار داده می شود و کلیه پرسنل پرستاری ملزم به آگاهی از آن می باشند:

ADR اطلاعیه‌های / ایمنی بیمار / ۱۴۰۲ / اعتباربخشی / Network / rajaei

داروهای مولتیپل دوز:

داروهای مولتیپل دوز به ویال حاوی دارو که بیش از یک دوز از دارو را در خود جای داده است می گویند و معمولاً حاوی ماده محافظ برای پیشگیری از رشد باکتری است. علاوه بر ویال‌های تزریقی حاوی نگهدارنده سایر اشکال دارویی مانند شربت‌های خوراکی، اسپری‌های تنفسی، قطره‌های خوراکی و موضعی نیز اغلب حاوی بیش از یک دوز دارو بوده و بیش از یک مرتبه استفاده می شوند و رعایت شرایط و مدت صحیح نگهداری آنها حائز اهمیت می باشد.

نکاتی مهم در زمینه مصرف ایمن داروهای مولتی دوز:

- ۱) به منظور کاهش احتمال آلودگی متقاطع بین بیماران، حتی المقدور از ویال‌های تک دوزی برای هر بیمار استفاده شود.
  - ۲) استفاده از ویال‌های چند دوزی تنها در زمانی توصیه می شود که راه حل منحصر به فرد باشد.
  - ۳) به صورت هم زمان دو یا چند ویال دارویی را در بالین بیماران باز نشود.
  - ۴) در صورت امکان یک ویال چند دوزی را به هر بیمار اختصاص داده و بعد از چسباندن برچسب نام بیمار و تاریخ باز نمودن ویال بر روی آن مطابق با توصیه کارخانه سازنده آن را در شرایط و محل توصیه شده نگهداری شود.
  - ۵) جهت استفاده چنددوزی از یک ویال چند دوزی حتماً از تکنیک آسپتیک استفاده کنید.
- تکنیک آسپتیک:** تمیز کردن سطح دسترسی (ورودی) ویال با استفاده از پنبه آغشته به الکل و صبرکردن پیش از وارد کردن سوزن تا خشک شدن سطح ورودی ویال
- ۶) برای هر بار استفاده از ویال چند دوزی از سرسوزن جدید استفاده کنید
  - ۷) ویال‌های چند دوزی را در فضای باز بخش به دلیل احتمال آلودگی با اسپری‌ها و ترشحات محیطی قرار ندهید.
  - ۸) ویال‌های چند دوزی را در موارد ذیل مطابق با دستورالعمل دفع بهداشتی پسماندهای بیمارستانی دفع نمایید.
- در صورتی که استریلیتی و یا محتوی ویال خراب شده است.
  - در صورتی که تاریخ انقضا دارو گذشته است (حتی در صورتی که دارو دارای مواد محافظ آنتی میکروبیال باشد).
  - در صورتی که دارو بعد از باز شدن به طرز مناسبی نگهداری و انبار نشده باشد یا بر روی آن تاریخ تولید درج نشده باشد.

• در صورتی که دارو دارای مواد محافظ آنتی میکروبیال نباشد، ۲۴ ساعت بعد از باز کردن ویال دارویی و یا پس از انقضا زمان توصیه شده توسط کارخانه سازنده

• تجویز و مصرف ایمن تجهیزات مصرفی پزشکی با قابلیت مصرف مجدد با تایید کارخانه سازنده و تأیید منابع معتبر و شواهد علمی و تصویب کمیته درمان، دارو و تجهیزات پزشکی و در نهایت رعایت دستورالعمل‌های ابلاغی وزارت بهداشت در موارد خاص برنامه‌ریزی می‌شود. وجود امکانات و منابع مورد نیاز جهت آماده سازی ایمن تجهیزات و ملزومات مصرفی با قابلیت مصرف مجدد برای استفاده دوباره ضروری است و در صورت فقدان امکانات، تجهیزات، مواد و شرایط آماده سازی بایستی یک بار مصرف تلقی شود.

فرمولاری دارویی بیمارستان

فارماکوپه:

فارماکوپه یا فرمولاری دارویی به مجموع داروهایی گفته می‌شود که در کمیته دارو و درمان بیمارستان تدوین و ابلاغ شده است و توسط پزشکان جهت بیماران تجویز می‌شود. فارماکوپه و فرمولاری دارای مفهوم یکسان در بیمارستان هستند. علاوه بر فارماکوپه دارویی، فارماکوپه تجهیزات پزشکی نیز وجود دارد که شامل تجهیزات کاشتنی و ملزومات و تجهیزات مصرفی پزشکی که توسط مسئول فنی/ رئیس بخش مراقبت‌های دارویی و مسئول تجهیزات پزشکی جهت بررسی و تصویب به کمیته درمان دارو و تجهیزات پزشکی ارائه شده و با مشارکت فعال پزشکان و کارکنان مرتبط تدوین و ابلاغ می‌شود. تجویز دارو و همچنین تجهیزات مصرفی توسط پزشکان باید در چارچوب فرمولاری بیمارستان باشد و هرگونه تجویز خارج از فرمولاری باید مدیریت شود تجویز داروی خارج از فهرست رسمی داروهای ایران که توسط سازمان غذا و دارو اعلام می‌شود، یا تعریف داروهای خارج از فهرست رسمی داروهای ایران در فرمولاری بیمارستان مطلقاً ممنوع است. تجهیزات پزشکی مصرفی خارج از فرمولاری نیز باید الزاماً جز فهرست اعلام شده در سامانه Imed باشد.

درخواست خرید دارو خارج از فارماکوپه

۱) بخش‌ها داروی تجویز شده توسط پزشک در سیستم HIS ثبت می‌کنند. چنانچه دارویی در HIS موجود نباشد از داروخانه علت نبودن دارو پرسیده خواهد شد. در صورتی که دارو در لیست فارماکوپه بیمارستان موجود نباشد بایستی فرم مربوطه تهیه گردد و توسط پزشک برگردد.

۲) در ساعات کاری داروخانه فرم مربوطه تحویل مسئول فنی داروخانه داده شده و بعد از تایید مسئول فنی داروخانه جهت تهیه دارو مورد نظر با مسئول خرید داروخانه هماهنگی لازم به عمل می‌آید. تهیه دارو از داروخانه‌ها و بیمارستان‌های اطراف یا شرکت‌های دارویی انجام خواهد شد.

۳) در ساعاتی که داروخانه تعطیل است سوپروایزر پس از دستور دارو توسط پزشک مقیم و پر شدن فرم مربوطه (در صورتی لزوم هماهنگی با پزشک معالج) با هماهنگی تلفنی با مسئول داروخانه/ مسئول فنی داروخانه اقدام به تهیه دارو خواهد کرد. تهیه دارو از داروخانه‌ها و بیمارستان‌های اطراف یا شرکت‌های دارویی انجام خواهد شد

۴) در ساعاتی که داروخانه تعطیل است چنانچه تهیه دارو تجویز شده توسط پزشک معالج ضرورت چندانی نداشته باشد، اقدامات لازم مطابق بند ۲ انجام خواهد شد.

۵) در کلیه موارد (چه در تایم‌های اداری و چه تایم‌های غیر اداری) پس تهیه داروی مورد نظر فاکتور آن در اختیار مسئول انبار قرار می‌گیرد تا دارو وارد سیستم HIS شود و سپس فاکتور در اختیار مسئول حسابداری قرار می‌گیرد تا سایر پرونده‌های مربوطه بر روی فاکتور انجام گیرد و بایگانی شود.

۶) در نهایت داروی خریداری شده برای بیمار در سیستم HIS برای بیمار درخواست می‌شود.

۷) در مواردی که مسئول خرید داروخانه و انباردار حضور فیزیکی ندارد (مثل ایام تعطیل) پس از پایان تعطیلات، مسئول داروخانه کنترل و نظارت را بر جنس تحویل گرفته شده توسط پرستار بخش، اعمال می‌کند.

تبصره: در مواردی که داروهای موجود در فارماکوپه بیمارستان می‌تواند جایگزین داروهای تجویزی خارج از فارماکوپه شود مسئول فنی مراتب را به اطلاع پزشک معالج رسانده تا ایشان تصمیم لازم درخصوص نوع داروی تجویزی طبق فارماکوپه دارویی را اتخاذ نماید. تنها با خرید داروهایی موافقت خواهد شد که معادل آن هم خانواده آن در فارماکوپه وجود ندارد یا اینکه بیمار به دلیلی مثل عوارض دارویی، تداخلات، حساسیت دارویی قادر به استفاده از داروی موجود در فارماکوپه نباشد.

اضافه شدن دارو به فارماکوپه دارویی

۱) در صورتی که تعداد درخواست‌هایی دارویی خارج از فارماکوپه در موردی دارویی زیاد باشد مراتب در کمیته دارو درمان مورد بررسی قرار خواهد گرفت تا در صورت لزوم دارو به فارماکوپه دارویی اضافه گردد

۲) همچنین در صورتی که پزشکان نیاز به تجویز مکرر دارویی برای بیماران متعدد داشته باشند درخواست خود را در قالب فرم‌های اضافه شدن دارو به فارماکوپه به مسئول فنی داروخانه تحویل داده تا در کمیته دارو درمان مورد بررسی قرار گیرد و در صورت موجود بودن و هزینه-اثر بخش بودن دارو ه فارماکوپه دارویی اضافه شود. گزارش کمیته دارو درمان به پزشک درخواست کننده ارائه خواهد شد یا در صورت امکان از پزشک درخواست کننده خواسته خواهد شد تا در کمیته دارو درمان شرکت نماید.

۳) همچنین در بازنگری‌های سالانه از پزشکان خواسته می‌شود تا نظرات خود را در مورد اضافه نمودن دارویی به فارماکوپه اعلام کنند.

۴) در صورتی که دارویی در فهرست داروهای ضروری یا حیاتی ابلاغی وزرات خانه قرار گیرد بدون نیاز به درخواست پزشکان در اولین کمیته دارو درمان مورد بررسی قرار خواهد گرفت و لیست فارماکوپه دارویی اضافه خواهد شد و در اسرع وقت تهیه می‌گردد.

حذف دارو خارج از فارماکوپه دارویی

۱) بازنگری فارماکوپه دارویی به صورت سالانه انجام خواهد شد. در صورتی که در طی یکسال گذشته دارویی از فارماکوپه توسط پزشکان درخواست نشده باشد دلیل آن بررسی و پس از آن در کمیته دارو درمان مورد بررسی قرار خواهد گرفت. در صورتی موافقت اعضا و عدم نیاز به دارو دارو از فارماکوپه حذف می‌شود

۲) همچنین در بازنگری‌های سالانه از پزشکان خواسته می‌شود تا نظرات خود را در مورد حذف نمودن دارویی به فارماکوپه اعلام کنند

- ۳) در صورتی که دارویی به طور کلی ریکال شود در اسرع وقت دارو جمع آوری و نام آن نیز از فارماکوپه حذف خواهد شد. در کمیته دارو درمان تنها گزارش حذف دارو به اطلاع اعضا خواهد رسید.
- ۴) در صورتی که پزشکی تمایل به حذف دارو از فارماکوپه دارد مثال به دلیل عوارض جانبی درخواست خود را به صورت مکتوب و با ذکر دلایل به مسئول فنی دادوخانه/ دبیر کمیته دارو درمان گزارش خواهد داد و در نهایت پس از بررسی در کمیته دارو درمان در صورت موافقت اعضا دارو از فارماکوپه حذف خواهد شد.

فارماکوپه تجهیزات پزشکی

توجه به نیاز بالفعل بیماران به بعضی تجهیزات پزشکی که در فهرست تجهیزات پزشکی بیمارستان موجود نیست و با هدف تامین کلیه ملزومات بیماران، بیمارستان سیاست تعامل با داروخانه‌های خارج از بیمارستان جهت تهیه موارد ذکر شده را اعمال کرده است.

- ۱) کلیه تجهیزات مصرفی مورد نیاز بیماران با تأیید مسئول تجهیزات پزشکی و مسئول فنی داروخانه و مطابق فارماکوپه تجهیزات پزشکی و با بررسی و تطبیق با سامانه ir.imed در حد نیاز تهیه شده و در داروخانه موجود است و با توجه به تجویز پزشک برای بیماران مصرف می‌شود.
- ۲) چنانچه پزشک معالج جهت بیمار تجهیزات مصرفی مورد نیاز داشته باشد که در لیست فارماکوپه بیمارستان موجود نباشد مسئول داروخانه مراتب را به اطلاع پزشک معالج رسانده تا ایشان دستورات خود را بازنگری نماید.
- ۳) در صورت مثبت بودن جواب بازنگری از تجهیزات مشابه موجود استفاده می‌شود. در صورت منفی بودن جواب بازنگری پس از تکمیل فرم درخواست خرید تجهیزات پزشکی مصرفی خارج از فهرست فارماکوپه تجهیزات پزشکی، توسط پزشک و بخش مربوطه و پس از گرفتن تاییدیه سامانه ir.imed از مسئول تجهیزات پزشکی فرم مربوطه به مسئول فنی داروخانه تحویل داده خواهد شد تا با مسئول خرید دارو و تجهیزات پزشکی جهت خرید هماهنگی شود.
- ۴) در موارد خاص مثل روزهای تعطیل یا تایم‌های غیراداری در صورتی که در بخش به تجهیزاتی نیاز باشد که در لیست فارماکوپه تجهیزات پزشکی موجود نیست و تهیه تجهیزات مورد نظر ضروری باشد پس از تجویز توسط پزشک مقیم و تکمیل فرم مربوطه مسئول شیفت فرم را در اختیار سوپروایزر قرار می‌دهد
- ۵) سوپروایزر با مسئول تجهیزات پزشکی بیمارستان تماس گرفته تا در خصوص معتبر بودن آن و انطباق با سایت IMED هماهنگی‌های لازم به عمل آید و پس گرفتن تاییدیه توسط ایشان سوپروایزر با مسئول داروخانه هماهنگ کرده و راهنمایی‌های لازم را جهت تهیه تجهیزات از داروخانه دریافت می‌نماید
- ۶) در روزهای تعطیل یا تایم‌های غیراداری در صورتی که در بخش به تجهیزاتی نیاز باشد که در لیست فارماکوپه تجهیزات پزشکی موجود نیست و تهیه تجهیزات مورد نظر ضروری نباشد پس از تکمیل نمودن فرم «خرید تجهیزات خارج از فارماکوپه» توسط مسئول بخش و هماهنگی با تأیید مسئول تجهیزات پزشکی با مسئول داروخانه جهت تهیه آن هماهنگ می‌شود
- ۷) در کلیه موارد (چه در تایم‌های اداری و چه تایم‌های غیر اداری) پس تهیه تجهیزات مورد نظر فاکتور آن در اختیار مسئول انبار/مسئول خرید قرار می‌گیرد تا وارد سیستم HIS شود و سپس فاکتور در اختیار مسئول حسابداری قرار می‌گیرد تا سایر پرونده‌های مربوطه بر روی فاکتور انجام گیرد و بایگانی شود.
- ۸) در نهایت تجهیزات خریداری شده برای بیمار در سیستم HIS برای بیمار درخواست می‌شود.

۹) در مواردی که مسئول خرید داروخانه و انباردار حضور فیزیکی ندارد (مثل ایام تعطیل) پس از پایان تعطیلات، مسئول داروخانه کنترل و نظارت را بر جنس تحویل گرفته شده توسط پرستار بخش، اعمال می‌کند.

داروهای خود به خود متوقف شونده

داروی خود به خود متوقف شونده داروهایی هستند که به علت اثرات و عوارض خاصی جهت ادامه مصرف بعد از مدت زمان معین نیاز به دستور مجدد پزشک معالج دارند و پس از گذشت این زمان نباید بدون دستور ادامه یابند و برای ادامه مصرف دارو باید از پزشک معالج دستور مجدد گرفته شود.

در موارد زیر ادامه یا قطع دارو، پس از استعلام از پزشک و دستور مجدد معلوم می‌گردد:

۱) بیمار از بخشی به بخش دیگر منتقل شود.

۲) از بخش‌های ویژه به عادی یا بالعکس منتقل شود.

۳) دستور ترخیص بیمار صادر گردد.

تذکر مهم: هر چند داروهای فوق طبق دستورالعمل، در صورت عدم تعیین تکلیف توسط پزشک، پس از پایان زمان مشخص شده مصرف آنها متوقف می‌شود، اما نظر پزشک معالج مبنی بر ادامه و یا قطع مصرف دارو بر خلاف دستورالعمل، ارجح می‌باشد.

نکات مهم در خصوص داروهای خود به خود متوقف شونده:

✓ جهت مشاهده لیست داروهای خود به خود متوقف شونده به آدرس زیر مراجعه شود:

مدیریت دارویی / ۱۴۰۲ / اعتباربخشی / rajaee/Network

✓ در HIS بیمارستان باید این داروها مشخص شود و پیغام هشدار در خصوص این داروها در HIS داده شود و وارد کردن مجدد دارو پس از اتمام دوره در صورت تجویز مجدد پزشک امکانپذیر باشد.

✓ داروهایی که جلوی هر دسته دارویی به عنوان نمونه نوشته شده است مطابق داروهای موجود در فارماکوپه دارویی هستند و در صورت تجویز داروی خارج از فارماکوپه باید لحاظ شود.

✓ طبق مصوبه کمیته دارو و درمان بیمارستان با توجه به اینکه بیمارستان تخصصی اعصاب و روان می‌باشد در لیست مذکور نیازی نیست داروهای اعصاب و روان در HIS ثبت و ادامه درمان نیاز به دستور مجدد پزشک ندارد.

جدول ۴: علامت‌های اختصاری مربوط به زمان و دفعات دارو دادن

علامت اختصاری	معادل انگلیسی	معادل فارسی	ردیف
H(hr)	Hour	ساعت	۱
min	Minute	دقیقه	۲
AM	Ante Meridiem	از ۱۲ شب تا ۱۲ ظهر	۳
PM	Post Meridiem	از ۱۲ ظهر تا ۱۲ شب	۴
MD	Mid Day	۱۲ ظهر	۵
MN	Mid Night	۱۲ شب	۶
q	quaque	هر-هر یک	۷
q.h	quaque hora	هر ساعت	۸
q.۲h	quaque ۲ hora	هر ۲ ساعت	۹
Qd	quaque die	هر روز	۱۰
BD,BID	Bis in die	روزی دو بار	۱۱
TDS	Ter die sumendum	روزی سه بار	۱۲
QID	Quarter in die	روزی چهار بار	۱۳
HS	Hora somni	موقع خواب	۱۴
a.c	Ante cibum	قبل از غذا	۱۵
p.c	Post cibum	بعد از غذا	۱۶
PRN	Pro re nata	در صورت لزوم	۱۷
stat	At once	بلافاصله-فورا	۱۸

جدول ۵: علامت‌های اختصاری مربوط به روش تجویز

علامت اختصاری	معادل انگلیسی	معادل فارسی	ردیف
GT	Gastrostomy tube	لوله گاستروستومی	۱
NG	Nasogastric Tube	لوله بینی معده ای	۲
NJ	Nasojejunal Tube	لوله بینی دوازدهه	۳
PO	Per Oral	از راه دهان	۴
IV	Intravenous	از راه داخل وریدی	۵
IM	Intramuscular	از راه داخل عضلانی	۶

SC,SQ	Subcutaneous	از راه زیر جلدی	۷
Id	Intradermal	از راه داخل جلدی	۸
PR	Per rectal	از راه رکتوم	۹
SL	Sublingual	زیر زبانی	۱۰
Od	Oculus dexter	چشم راست	۱۱
Os	Oculus sinister	چشم چپ	۱۲
Ou	Oculus uterque	هر دو چشم	۱۳

جدول ۶: علامت های اختصاری مربوط به اشکال دارویی

علامت اختصاری	معادل انگلیسی	معادل فارسی	ردیف
Tab	Tablet	قرص	۱
Cap	Capsule	کپسول	۲
Amp	Ampoule	آمپول	۳
Drop	Drop	قطره	۴
Oint	Ointment	پماد	۵
Lot	Lotion	لوسیون	۶
Supp	Suppository	شیاف	۷
Syr	Syrup	شربت	۸
Susp	Suspension	سوسپانسیون	۹
El,elix	Elixir	الگزیر	۱۰
LA	Long action	طولانی اثر	۱۱

جدول ۷: علامت های اختصاری مربوط به واحدهای اندازه گیری

علامت اختصاری	معادل انگلیسی	معادل فارسی	ردیف
gtt	Drop	قطره	۱
ml	milliliter	میلی لیتر	۲
cc	Cubic centimeter	سانتی متر مکعب	۳
dl	deciliter	دسی لیتر	۴
L	litre	لیتر	۵
Oz	Ounce	اونس	۶

Tsp	Tea spoon	قاشق چایخوری (۲,۵cc)	۷
Tbsp	Table spoon	قاشق غذاخوری (۱۰cc)	۸
Kg	Kilogram(weight)	کیلو گرم	۹
gr	gram	گرم	۱۰
mg	Milligram	میلی گرم	۱۱
μg	Microgram	میکرو گرم	۱۲
mcg	Microgram	میکرو گرم	۱۳
lb	pound	پوند	۱۴
wt	Weight	وزن	۱۵
meq	milliequivalent	میلی اکی والان	۱۶

جدول ۸: سایر علامت های اختصاری رایج

علامت اختصاری	معادل انگلیسی	معادل فارسی	ردیف
RPO	Repeat please order	تکرار دستورات قبلی	۱
D.C	Discontinue	قطع	۲
NPO	Non per oral	ناشتا	۳